לְמאי חֲזָיָא לְמִסְמְכִינְהוּ אַגּוּדָּא וְכוּ' - אפשר לקרב לקיר קורה זו שיש לה שתי רגליים, ולתחוב מוטות עץ בין הקורה לקיר, ולמתוח חבלים בין המוטות (רש"י), ויש שכתבו, ששימוש מועט כזה עושהו כלי לקבל טומאה רק אם בעליה עתיד לחברה חזרה למיטה ויהיה בה שימוש חשוב, אולם אם נשברו חלקי המיטה האחרים או נגנבו, בטלה חשיבות הקורה לגמרי, ואינה מקבלת טומאה אף שהיא ראויה לשימושים אלו (ע"פ תוס' לעיל טו, ב ד"ה בארוכה וחזו"א כלים טז, ו, בדעתם). ויש שפירשו, שכוונת הגמ' שנשארה קורה אחת ארוכה ושתי קורות קצרות, או קורה אחת קצרה ושתי קורות ארוכות, והם מחוברות ביניהם בשתי רגלים (מאירי), וכיון שאפשר לתחוב את הקורות עצמם בתוך הקיר, המיטה עדיין ראויה לקבל טומאה, אף שאין עתידים לחבר את כל חלקי המיטה החסרים (הערות הגרי"ש אלישיב, בדעת המאירי).

שְׁיָרֶיהָ אַף עַל פִּי שֶׁנִּפְחֲתוּ מִכְּשִׁיעוּרָהּ אֵין מְסַכְּכִין בָּהֶן, אלא שלגבי שיירי בגדים גזרו שהם פסולים אפילו בדיעבד, משום שבגד שלם מקבל טומאה מדאורייתא, ונקט לשון 'אין מסככין' לומר שמחצלת של שיפא וגמי מקבלת טומאה רק מדרבנן [כמבואר בתוס' בשבת (פד, א ד"ה מפץ)], ולא פסלו אותם בדיעבד, כי זה כגזירה לגזירה (עמק סוכות, ראה פמ"ג תרכט, משב"ז ה).

מַחְצֶלֶת הַקָּנִים, שהיא קשה ואינה נוחה למשכב (רש"י להלן יט, ב).

■ להלכה, אין מסככים בכל דבר הראוי לקבל טומאה, כגון שפודים או ארוכות המיטה, וגם אם נשברו הכלים ולא נשאר בהם שיעור קבלת טומאה, אין לסכך בהם (שו"ע או"ח תרכט, ב). ובגד פשתן שלא נשאר בו שלש על שלש אצבעות, פסול לסיכוך מדרבנן (ערוך השולחן שם, ה).

אֲבָל יֵשׁ שָׁם חָלָל טֶפַח בְּמֶשֶׁךְ שִׁבְעָה חֲרֵי זֶה סוּכָּה - שבמעשה הנחת הגדיש על חלל הטפח חל על גג הגדיש שם סכך, משום שהוא מאהיל על חלל טפח, ואם לאחר מכן חקק בגדיש והגביה את החלל לגובה עשרה טפחים, הסוכה כשרה, אף שהדפנות נעשים מאליהם, כי לגבי דפנות לא נאמר דין 'תעשה ולא מן העשוי' (רש"י). ויש שכתבו, שזה דוקא אם בשעה שמניח את גג הגדיש מתחילה מניחו לשם צל, כיון שצריך לכוון לכך בשעת הנחת הסכך, אבל אם נתכוון לכך רק בשעה שחטט בגדיש, הסוכה פסולה משום 'תעשה ולא מן העשוי', לפי שאינו עושה שום מעשה בסכך באותו הזמן (ריטב"א; רמב"ם סוכה ה, ט). ויש שכתב, שדין זה נאמר אפילו באופן שלא הניח את גג הגדיש לשם צל, כיון שדין 'תעשה ולא מן העשוי' נאמר דוקא לגבי עצם מעשה עשיית הסכך, שאם אינו מאהיל מתחילה על חלל של לפחות טפח, אי אפשר להכשירו בכך שחוטט תחתיו, כי עשיית הסכך נעשית מעצמה על ידי החטיטה בגדיש, אבל לגבי חיוב לשמה שיש להניח לשם צל, בזה לא נאמר דין 'תעשה ולא מן העשוי', ואף אם לא הניח בתחילה הגדיש על חלל הטפח לשם צל, אם חוטט בגדיש לשם צל, מועילה אותה כוונה שיחשב הסכך מונח לשם צל [כפי שמצינו לעיל (טו, א), שמועילה נטילת אחת מבינתיים להכשיר את הנסרים הנותרים, שאין פסול בעשייתם אלא רק בכוונה, שמתחילה הונחו לתקרת בית] (שפת אמת, בדעת רש"י).

ואין חילוק אם מגביה את החלל כלפי מעלה או כלפי מטה, אלא מכל מקום מועילה החטיטה להכשיר את הסוכה, כיון שכל גובה העומדים שמעל החלל נחשבים חלק מהסכך, ולכך אף שחוטט כלפי מעלה ועושהו דק, נותר עדיין סכך כשר (רש"י וב"ח תרלה, ב בדעתו). ויש שכתבו, שמדובר דוקא באופן שחוקק כלפי מטה, אבל אם חוקק כלפי מעלה, הסוכה פסולה, כיון שרק העומדים המונחים ממש מעל החלל נחשבים סכך, והעומדים שמעליהם מונחים ליבוש בלבד, וכשחוקק כלפי מעלה הוא נוטל את הסכך בחקיקתו (פסקי רי"ד).

■ להלכה, אם חטט בגדיש שלא היה בו חלל כדי לעשות סוכה, הסוכה פסולה, אולם אם היה בגדיש חלל טפח, והניח על החלל עומרים ונתכוון בהנחתן לשם צל, ולאחר מכן חטט בגדיש והגביה החלל לגובה עשרה טפחים, הסוכה כשרה [כביאור הריטב"א והרמב"ם בדברי רב הונא] (שו"ע או"ח תרלה, א, וראה ביאה"ל שם), בין אם היה החלל בחלקו העליון של הגדיש וחטט כלפי מטה, ובין את היה החלל בתחתית הגדיש וחטט כלפי מעלה [כדעת רש"י] (משנ"ב שם, ח).

מְשָׁנָה. אִם גָּבוֹהַּ מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים פְּסוּלָה, כי בשיעור זה יכול גדי לעבור תחת המחיצה, ואין לה שם מחיצה, ולכן אי אפשר לומר שהן נחשבות כמגיעות עד לקרקע מדין 'גוד אחית' (רש"י), וההלכה למשה מסיני שאומרים 'גוד אחית' [המבוארת לעיל (ו, ב)], נאמרה כשיש 'שם מחיצה' וזה באופן שאין בקיעת גדיים, כגון שעל הקרקע יש מחיצה שגובהה פחות מעשרה טפחים, ומעליה אויר, ומעליו יש מחיצה תלויה (ערוך לנר, בדעת רש"י). ויש שכתב, שלהלכה אין אומרים 'גוד אחית' כלל, מפני שדרך בנין לעלות ממטה למעלה ולא ממעלה למטה, אבל אם הדפנות אינם גבוהים מן הקרקע שלשה טפחים, הם נחשבים כמגיעים עד לקרקע מדין 'לבוד' (מאירי).

אִם גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים כְּשֵׁרָה, לפי שהמחיצה נחשבת כמגיעה עד הסכך מדין 'גוד אסיק', אבל אם אינה גבוהה עשרה טפחים, היא לא נחשבת מחיצה כלל, ואין אומרים בה 'גוד אסיק' (ריטב"א; מאירי). ויש שכתב, שההלכה למשה מסיני שאומרים 'גוד אסיק' במחיצות [כמבואר בגמ' לעיל (ו, ב)], נאמרה רק לענין מחיצות שבת, ולא לענין מחיצות סוכה (ר"ן לעיל ד, ב). ולשיטתו, הכשר סוכה שדפנותיה גבוהות עשרה טפחים והסכך גבוה מהן הרבה, אינו מדין 'גוד אסיק', אלא משום ש'שם מחיצה' הוא בעשרה טפחים, ודי בכך, ואין צריך שמחיצות הסוכה יגיעו עד הסכך (ערוך לנר לעיל ד, ב, ראה ביאורנו שם ד"ה בעינן).

גְּמָרָא. בֵּין מִלְמַטָּה וְכוּ', ונחלקו רב הונא ורב יהודה [בגמ' בעירובין (פו, א)] בביאור המשנה, רב הונא פירש, ש'למטה' זה בחלל הבור, מעל המים [ראה להלן עמ' 207 ציור קנ], ו'למעלה' זה בשפת הבור העליונה [וכן הוא ביאור 'בתוך אוגנו', ראה שם ציור קנא (וראה מהר"ם, שרש"י לא גרס 'בין מלמעלה' בדברי ת"ק)], ורב יהודה פירש, ש'למטה' הוא, שהמחיצה מגיעה מתחתית הבור עד טפח מעל פני המים, ו'למעלה' הוא, שתשעה טפחים מהמחיצה הם מעל המים, וטפח אחד בתוך המים, ולדבריו שיטת תנא קמא היא, שאפשר להעמיד את המחיצה בשפת הבור העליונה, ובאופן זה המחיצה נחשבת כחוצצת עד לתחתית הבור מדין 'גוד אחית מחיצה', ואפשר להעמידה גם בתחתית הבור, ובאופן זה היא נחשבת כחוצצת עד לשפת הבור העליונה מדין 'גוד אסיק מחיצה' (ע"פ רש"י וריטב"א כאן ובעירובין שם). ויש שפירשו בשיטת רב יהודה, שלדברי הכל אין צריך שתגיע המחיצה לקרקעית הבור, והנדון הוא אם צריך שיהיו עשרה [או תשעה (רשב"א שם)] טפחים מהמחיצה במים וטפח אחד בחוץ, או טפח במים ועשרה [או תשעה (רשב"א שם)] בחוץ (תוס' שם ד"ה צריך). ויש שפירש שלרב הונא 'למעלה' זה בסמוך למים, ו'למטה' זה בקרקעית הבור בתוך המים, ולרבי יהודה 'למעלה' זה בסמוך למים וטפח אחד בתוכם, ו'למטה' זה בקרקעית הבור וטפח אחד מחוץ למים (מאירי שם).